

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای حرفه‌ای رشته پزشکی

عنوان:

بررسی نتایج درمان و کیفیت زندگی بیماران با سردرد مقاوم به درمان، درمان

شده با بلوک عصبی

نگارش:

اسما امینی زاده

استاد راهنما:

دکتر ابوالفضل عطالو

اساتید مشاور:

دکتر سعید صادقیه اهری

دکتر سهراب ایرانیپور

زمستان ۱۴۰۰

شماره پایان‌نامه: ۰۹۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

پدر و مادر عزیز و مهربانم

که در سختی‌ها و دشواری‌های زندگی همواره یآوری دلسوز و
فداکار و پشتیبانی محکم و مطمئن برایم بودند،

برادر و خواهرم

که پشتوانه و تکیه گاه زندگی‌م بوده‌اند،

سپاس خدای را که سخنوران، درستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن

نعمت‌های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند.

اکنون که باید آغازی بریک پایان بنگارم، بر خود لازم می‌دانم که از استاد

راهنمای محترم جناب آقای دکتر ابولفضل عطالو

بخاطر راهنمایی‌های ارزشمند نهایت تشکر و قدردانی را نمایم.

فهرست

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
فصل اول: مقدمه.....	۳
۱-۱- مقدمه:.....	۴
۲-۱- بیان مسئله:.....	۴
۱-۲-۱- تعریف سردرد اولیه:.....	۴
۳-۱- تعریف واژه ها:.....	۵
۴-۱- اهداف و فرضیات:.....	۶
۱-۴-۱- هدف کلی:.....	۶
۲-۴-۱- اهداف اختصاصی:.....	۶
۳-۴-۱- اهداف کاربردی:.....	۸
۴-۴-۱- فرضیات یا سوالات تحقیق:.....	۸
فصل دوم: بررسی متون.....	۹
۱-۲- مبانی نظری:.....	۱۰
۱-۱-۲- سردردهای میگرنی:.....	۱۰
۲-۱-۲- سردردهای کلاستر:.....	۱۱
۳-۱-۲- سردردهای نوع تنشی:.....	۱۲

ب

۱۳-۲-۴- سردردهای مقاوم به درمان: ۱۳

۱۳-۲-۵- انواع بلوک عصبی و روش‌های انجام آن ۱۳

۱۷-۲-۲- بررسی متون علمی: ۱۷

۲۳- فصل سوم: مواد و روش کار ۲۳

۲۴-۱-۳- نوع، مکان و زمان پژوهش: ۲۴

۲۴-۲-۳- جمعیت مورد مطالعه: ۲۴

۲۴-۳-۳- نمونه برداری و روش نمونه گیری: ۲۴

۲۵-۴-۳- معیارهای ورود و خروج: ۲۵

۲۵-۵-۳- روش گردآوری اطلاعات: ۲۵

۲۶-۶-۳- ملاحظات اخلاقی: ۲۶

۲۷- فصل چهارم: نتایج ۲۷

۲۸-۱-۴- نتایج و یافته‌ها: ۲۸

۶۳- فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری ۶۳

۶۴-۱-۵- بحث: ۶۴

۶۹-۲-۵- محدودیت‌ها: ۶۹

۷۰-۳-۵- نتیجه گیری: ۷۰

۷۱- منابع: ۷۱

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۹	جدول شماره ۱-۱-۴- اطلاعات دموگرافیک و اولیه
۳۱	جدول شماره ۲-۱-۴- تحصیلات بیماران
۳۱	جدول شماره ۳-۱-۴- سابقه خانوادگی بیمار
۳۲	جدول شماره ۴-۱-۴- محل زندگی
۳۲	جدول شماره ۵-۱-۴- اشتغال
۳۳	جدول شماره ۶-۱-۴- بررسی نتایج درمان در کل بیماران با سردردهای اولیه
۳۶	جدول شماره ۷-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با میگرن اپیزودیک
۳۷	جدول شماره ۸-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با میگرن اپیزودیک
۳۸	جدول شماره ۹-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با میگرن مزمن
۳۹	جدول شماره ۱۰-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با میگرن مزمن
۴۰	جدول شماره ۱۱-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با میگرن استاتوس
۴۰	جدول شماره ۱۲-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با میگرن استاتوس
۴۲	جدول شماره ۱۳-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردرد تنشی مزمن
۴۳	جدول شماره ۱۴-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد تنشی مزمن
۴۴	جدول شماره ۱۵-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردرد تنشی اپیزودیک
۴۵	جدول شماره ۱۶-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد تنشی اپیزودیک

- جدول شماره ۱۷-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردرد تنشی غیرشایع ۴۶
- جدول شماره ۱۸-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد تنشی غیرشایع ۴۷
- جدول شماره ۱۹-۱-۴- انواع بلوک عصبی در سردرد مزمن روزانه ۴۸
- جدول شماره ۲۰-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد مزمن روزانه ۴۹
- جدول شماره ۲۱-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردرد کلاستر ۵۰
- جدول شماره ۲۲-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد کلاستر ۵۰
- جدول شماره ۲۳-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با میگرن همراه با اورا ۵۱
- جدول شماره ۲۴-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با میگرن همراه با اورا ۵۲
- جدول شماره ۲۵-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردرد همی کرانیا کانتیتوآ ۵۳
- جدول شماره ۲۶-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد همی کرانیا کانتیتوآ ۵۴
- جدول شماره ۲۷-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با تریژمینال نورالژیا ۵۵
- جدول شماره ۲۸-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با تریژمینال نورالژیا ۵۵
- جدول شماره ۲۹-۱-۴- انواع بلوک عصبی در سردرد سرویکوژنیک ۵۶
- جدول شماره ۳۰-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردرد سرویکوژنیک ۵۷
- جدول شماره ۳۱-۱-۴- انواع بلوک عصبی در سردردهای غیر اختصاصی ۵۸
- جدول شماره ۳۲-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردردهای غیر اختصاصی ۵۹
- جدول شماره ۳۳-۱-۴- انواع بلوک عصبی در بیماران با سردردهای ترکیبی ۶۰
- جدول شماره ۳۴-۱-۴- نتایج درمان در بیماران با سردردهای ترکیبی ۶۱

جدول شماره ۳۵-۱-۴- مصرف مسکن ها ۶۲

جدول شماره ۳۶-۱-۴- عوارض بعد از تزریق ۶۲

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۱۴	شکل شماره ۱-۱-۲- بلوک عصبی GON.....
۱۶	شکل شماره ۲-۱-۲- بلوک عصبی STN و SON.....
۱۷	شکل شماره ۳-۱-۲- بلوک عصبی اسفنوپالاتین.....
۳۴	نمودار ۱-۱-۴- تغییرات شدت سردرد بعد از انجام بلوک عصبی.....
۳۴	نمودار ۲-۱-۴- تغییرات تعداد روزهای همراه با سردرد.....
۳۵	نمودار ۳-۱-۴- تغییرات فواصل وقوع سردرد.....

فهرست اختصارات:

GON: greater occipital nerve

LON: lesser occipital nerve

SON: supraorbital nerve

STN: supratrochlear nerve

ION: infraorbital nerve

SPG: sphenopalatine ganglion

MN: mental nerve

بررسی نتایج درمان و کیفیت زندگی بیماران با سردرد مقاوم به درمان، درمان شده با بلوک عصبی در بیمارستان علوی اردبیل در سال ۱۳۹۹

چکیده

زمینه: سردرد یکی از علل مهم مراجعه به اورژانس و جزو ۱۰ علت ناتوان کننده در جهان محسوب می‌شود که می‌تواند اولیه و یا ثانویه باشد. سردردهای اولیه شامل سردردهای میگرنی، نوع تنشی، کلاستر و... می‌باشند که در سراسر جهان شایع می‌باشد. بروز این نوع سردردها باعث کاهش کیفیت زندگی بیماران می‌باشد. درمانهای مختلفی برای هر کدام از این نوع سردردها چه در کنترل فاز حاد و چه در درمان نگه دارنده استفاده می‌شود که علی‌رغم درمان‌های متنوع، عده‌ای از بیماران پاسخ مناسب به درمان‌های دارویی ندارند که در این بیماران روش‌های درمانی جایگزین مانند تزریق سم بوتولونیوم آ و بلوک کننده‌های اعصاب محیطی می‌تواند استفاده شود. بسته به نوع سردرد بلوک‌های اعصاب محیطی در نقاط مختلف سر و صورت انجام می‌شود که شامل بلوک SON، STN، LON، GON، SPG و... می‌باشد.

هدف: بررسی تاثیر انجام بلوک عصبی در درمان و کیفیت زندگی بیماران با سردردهای اولیه مقاوم به درمان در بیمارستان علوی اردبیل در سال ۱۳۹۹

مواد و روش کار: در این مطالعه بیمارانی را که با سردردهای حاد اولیه به اورژانس مراجعه کرده اند و پاسخ مناسبی به درمان‌های روتین نداشته اند و براساس طبقه بندی MIDAS شدت سردرد در این بیماران به اندازه ۵۰٪ کاهش نیافته است و تحت درمان با بلوک عصبی با لیدوکائین قرار گرفته اند، را با ارایه پرسش نامه‌هایی مبنی بر شدت و فرکانس و فواصل بروز سردرد مورد مطالعه قرار داده و طی یک ماه پیگیری نموده ایم.

نتایج: طبق مطالعه انجام شده، ۲۰۰ بیمار با سردردهای اولیه مانند انواع میگرن، سردرد نوع تنشی و... بررسی شده است و شدت سردرد بیماران قبل از انجام بلوک عصبی با یک روز بعد از تزریق، یک هفته بعد از تزریق و یک ماه بعد از آن مقایسه شده است که با توجه به P-value کمتر از ۰.۰۰۰۰۱ به این نتیجه می‌رسیم که شدت سردرد هم در زنان هم در مردان طی پیگیری یک روز بعد، یک هفته بعد و یک ماه بعد کاهش معناداری داشته است. همچنین با بررسی تعداد روزهای همراه با سردرد در طی یک ماه بعد از بلوک عصبی کاهش معناداری مشاهده شده است. با بررسی فواصل بین سردرد در بیماران در قبل از تزریق و یک ماه بعد از بلوک عصبی با P-value برابر با ۰.۰۰۰۱ ثابت شد که فواصل بروز سردرد بطور کل در بیماران هم در زنان هم در مردان افزایش معناداری داشته است.

نتیجه گیری: بلوک اعصاب محیطی در بیماران با سردرد اولیه می‌تواند باعث کاهش شدت سردرد طی یک ماه بعد از انجام تزریق شود و علاوه بر تاثیر در بهبود علائم بیمار در فاز حاد، باعث بهبود نسبی در میان مدت می‌شود. همچنین سبب کاهش روزهای همراه با سردرد در یک ماه بعد از تزریق و افزایش فواصل بین وقوع بعدی سردرد در ماه اول می‌شود.

کلید واژه ها: سردرد، بلوک عصبی، بلوک اعصاب محیطی، فاز حاد سرد